

Aktuális oldalak

Gyógyszerészet 37 99–100. 1993

Gondolatok a gyógyszertárak elnevezéséről

Dr. Szigetváry Ferenc

Az 1950. évi államosításkor a patikák több száz évre visszatekintő elnevezése egycsapásra megszűnt, amikor a régi nevek helyett – megynként – számot kaptak a gyógyszertárak. Tekintettel arra, hogy már kevesen vagyunk, akiknek a patikaelnevezések régi szokása természetes volt, időszerű, ha az azóta a pályára lépetteknek néhány ténnyt elmondunk a kérdéstről. Ez annál inkább is időszerű, mert egyre több magán-gyógyszertár nyílt illetve nyílik és előbb-utóbb várható az állami gyógyszertárak privatizációja is; a gyógyszertárak megkülönböztethetősége tehát közérdek. Nem mindegy azonban, hogy ez a szakmai hagyományoknak megfelelően, avagy szakszerűtlenül történik. Nézzük át ennek érdekében, ez hogyan történt a múltban, milyen jogszabályok alapján adhatott nevet a tulajdonos gyógyszertárának?

A korábbi századokban (XVII., XVIII., XIX. sz. eleje) nagyon kevés volt az országban a patika, elnevezésük, miután az egymástól való megkülönböztetés volt a névadás célja, magától értetődően más és más volt. Tulajdonos változás esetén az új tulajdonos bejelentette a városi magisztrátusnak, hogy megtartja-e a patika régebbi nevét, avagy újat ad neki. A XIX. sz. második felében – a patikák számának erőteljes szaporodásával – már szükséges a kérdést szabályozni. A több szabályozás közül csupán a legkésőbbit ismertetjük. Dr. Atzél Elemér A Magyar Egészségügyi közigazgatás kézikönyve (Budapest 1940.) művében a következőket találjuk (441. old.): „A nyilvános (reáljogú, személyjogú és fiók) gyógyszertárak cím használatáról a belügyminiszter 1360/1885 BM rendelete az irányadó. Ennek értelmében a gyógyszertár tulajdonosok a cégjelzést (címke) szabadon választhatják. Olyan jelzést azonban, amelyet törvény tilt (pl. Vöröskereszt), vagy amely a helyben már használatban lévő hasonló cégjelzéssel összetévesztésre ad alkalmat, használni nem szabad. A gyógyszertár tulajdonosa köteles az általa választott cégjelzést az illetékes elsőfokú hatóságnak bejelenteni (azokról ott jegyzéket vezetnek), aki erről – a törvényhatóság első tisztviselője útján – a belügyminiszternek is jelentést tesz. A cégjelzés megtagadása miatt jogorvoslatnak van helye.” Ez a szabályozás értelemszerűen egészen az államosításig volt érvényben.

A „szocialista gyógyszerészet” számozott patikáinak korában már viszonylag korán indult mozgalom a számozás helyett újfajta elnevezések érdekében. A törekvést az MGYT is támogatta, és megkezdődött a szakma – a rendszer által is elfogadhatónak minősített – nagyságairól gyógyszertárak elnevezése (Than, Winkler, Schulek stb.), kevés volt azonban a szakmai nagyság, nevüknek idegen csengése van, és főleg az utca emberének, akinek a megkü-

lönböztető név szól, nem mond semmit. Volt is olyan reflexió: „mi ez, kiadták gebinbe a patikákat az NSZK-nak vagy Izraelnek?” Több kolléga mesélte: a gyógyszertára elnevezése óta a betegek sorozatosan Than (Winkler stb.) úrnak szólítják...

Még erre az időszakra, 1979–80-ra esett a gyógyszertárak elnevezésének újabb szabályozása. A védett berendezésű patikák érdekében, a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum (Dr. Antall József) kezdeményezésére az Eü. M. 85.500/1979. és Eü. M. 8.350/1980. sz. állásfoglalásai szerint a védett berendezéssel működő gyógyszertárak nevének újbóli használatát a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum Könyvtár és Levéltár (SOMKL), a többi gyógyszertár név használatát az MGYT Gyógyszerésztörténeti Szakosztálya engedélyezi.

Újabb változás állt be 1987-ben, amikor az Eü. M. Gyógyszerészeti Főosztálya a 81.908/1987. sz. körlevelében állásfoglalást közölt a gyógyszertárak elnevezéséről. E szerint:

„Haladó hagyományaink ápolása és tisztelete jegyében lehetőség van a gyógyszertárak elnevezésére, illetve egyes korábbi nevek visszaállítására. Ezt elsősorban városokban és olyan nagyobb településeken tartjuk indokoltnak, ahol több gyógyszertár működik.

A gyógyszertárak elnevezhetők a magyar gyógyszerészet, vagy az egészségügy kiemelkedő személyiségeiről, és engedélyezhetők a korábban alkalmazott – nem egyházi vonatkozású – elnevezések (pl. Kígyó, Arany Sas, Egyszarvú stb.) vagy jelentősebb geográfiai kötődést kifejező elnevezések (pl. Opera, Oktogon stb.) visszaállítása, illetve alkalmazása.

A gyógyszertárak elnevezéséhez szükséges a Gyógyszertári Központ felügyeleti szervének előzetes jóváhagyása, valamint a Magyar Gyógyszerészeti Társaság Gyógyszerésztörténeti Szakosztályának véleménye.

Védett (mílemlék) gyógyszertárak elnevezésének megválasztása során minden esetben ki kell kérni a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár véleményét, illetve egyetértését. Egyes régi gyógyszertárak korábban alkalmazott elnevezésének visszaállítása, illetve alkalmazása ugyanakkor ezen szerv javaslatának figyelembevételével történhet.

Amennyiben a gyógyszertár elnevezése a magyar gyógyszerészet vagy az egészségügy kiemelkedő személyiségeiről történik, a Gyógyszertári Központ feletti felügyeletet gyakorló illetékes tanácsnak a társadalmi szervekkel egyetértett javaslatát fel kell terjeszteni az Egészségügyi Minisztérium Gyógyszerészeti Főosztályához jóváhagyásra.

Ezen állásfoglalással a 85.500/1979. és 80.350/1980. számon kiadott korábbi szabályozásunk hatályát veszti

Budapest. 1987. október 6. Dr. Harangi György sk. főosztályvezető"

Új helyzet állt elő a rendszerváltozással, illetve a még azt megelőző, 1990. III. 28-i 9/1990 sz. SZEM. rendelettel, amely szerint engedélyezhető magángyógyszertár létesítése.

A magángyógyszerészek kezdetől igényelték a megkülönböztető nevek használatát, és ez – az egyéb változásokhoz is kapcsolódva – szükségessé tette a kérdés újbóli szabályozását. Előzetes levélváltás után 1991. június 14-én a Népjóléti Minisztérium Gyógyszerészeti Főosztályán volt egyeztető megbeszélés a minisztérium illetékesei, a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, az MGYT és az MGYK, valamint a Gyógyszerésztörténeti Szakosztály képviselőinek bevonásával. Ekkor született meg az alábbi szabályozás:

„A közforgalmú gyógyszertárak elnevezésére vonatkozó állásfoglalásunkról 1987-ben értesítettük utólag az érintett szerveket. A bekövetkezett rendszerváltozás, valamint a magángyógyszertárak létesítése jogi alapjainak megteremtésével indokoltá vált a tulajdoni viszonyoktól független egységes szabályozás bevezetése

Haladó hagyományaink megőrzése érdekében szükségesnek tartjuk a névválasztás szakmai kontrollját továbbra is fenntartani. Arra törekszünk, hogy a korábban alkalmazott elnevezések visszaállításának elsődlegességét biztosítsuk. Az engedélyező, nyilvántartást végző hatóság azonos a gyógyszertár létesítését engedélyező hatósággal, így az eljárás egyszerűbbé válik.

A) Névválasztás

A kialakult elveknek megfelelően a gyógyszertárak elnevezhetők a magyar gyógyszerészet vagy az egészségügy kiemelkedő személyiségeiről, és engedélyezhetők a korábbi hagyományos elnevezések (Kígyó, Arany Sas, Egyszarvú stb.) visszaállítása, illetve jelentősebb geográfiai kötődést kifejező elnevezések (pl. Opera, Oktogon) alkalmazása.

Egy településen (fővárosi kerületen) belül azonos névválasztás nem engedélyezhető. Szükséges ezért előzetesen tájékozódni, hogy a választott elnevezés nem kötődött-e az államosítás előtt más gyógyszertárhoz, mert ez a privatizációt követően zavart okozhat.

Nem engedélyezhető törvényes szervezet (pl. Vöröskereszt) neve gyógyszertár elnevezésére. Ezért megfontolandó a korábban működő szervezetek nevének alkalmazása (pl. Vöröskereszt), mert nem ismertek a visszaállításra vonatkozó elképzelések és ez később jogvitára adhat okot.

Körülményektől kell kezelni az egyházi, bibliai elnevezéseket (pl. Szentlélek, Szűz Mária stb.), a vallásos szimbólumok, fogalmak megválasztását. Ilyen jellegű névválasztás esetén célszerűnek tartjuk az egyházkerület előzetes véleményét kikérni.

Történelmi, művészeti, irodalmi munkásságuk alapján ismertté vált személyiségek neveinek alkalmazása igen alapos megfontolást igényel elsősorban abból a szempontból, hogy a választott személy életútja valamilyen módon kötődött-e a gyógyszerészethez vagy az egészségüghöz, illetve az adott településhez.

Különösen a szakágazati tevékenység révén ismert személyiségekről történő elnevezés esetén a lakosság tájékoztatására célszerű a névadó életpályáját bemutató tábláját elhelyezni a gyógyszertáron vagy a gyógyszertárban, az esetleges téves tulajdonosi azonosítás elkerülése érdekében.

B) Engedélyezés

A névválasztás engedélyezése

a) a védett (műemlék) patikák esetében a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár egyetértése,

b) a többi gyógyszertárnál a Magyar Gyógyszerészeti Társaság Gyógyszerésztörténeti Szakosztálya véleményének ismeretében lehetséges

Az elnevezésre vonatkozó szakvélemény birtokában a megyei (fővárosi) tisztifőgyógyszerész ad engedélyt a gyógyszertár névhasználatára, annak egyidejű nyilvántartásba vételével. Az engedélyezett elnevezésekről a tisztifőgyógyszerész tájékoztatja a véleményező szervet."

Megjegyezzük, hogy a névválasztás A) pont második bekezdésében írottakhoz a Gyógyszerésztörténeti Szakosztálynak azért van köze, mert nálunk vannak meg a szükséges dokumentációk a gyógyszertárak államosítás előtti neveiről, ezeket viszont a bizottság egyhangúlag biztosítani kívánta a privatizáció bekövetkezése után a jogutód gyógyszertár számára, ha az új tulajdonos ragaszkodna a régi névhez.

Érdekes (de inkább zavaró), hogy ez a szabályozás a mai napig nem került közlésre a Népjóléti Minisztérium részéről. Így nem csoda, hogy még nemrég is fordult elő olyan eset, hogy a megyei tisztifőgyógyszerész (a legelső, 1979–80-as rendelkezés alapján) a Szakosztálytól kérte a megyében lévő gyógyszertár elnevezésének engedélyezését.

A fiatal, ennek következtében a kérdésben járatlan kollégák patikanév javaslatai ritka esetben felelnek meg a hagyományoknak. De honnét is tudhatnának erről? A hiányzó ismeretek pótlására adjuk közre Csanád Vilmos, a SOM Könyvtár volt munkatársa: „A történeti Magyarország patikáinak elnevezése...” c. tanulmányának [1] ebből a szempontból legfontosabb részleteit és az egyes gyógyszertárnév típusok felsorolását

IRODALOM

1. Csanád Vilmos: A történeti Magyarország patikáinak elnevezése és alapítási éve. Savaria A Vas Megyei Múzeum Értesítője 17–18 (1983–1984).

F. Szigetváry: *Thoughts about the denomination of pharmacies*